

15. Укрепление кадровых ресурсов здравоохранения EB128.R9 / Резолюции и решения / ВОЗ / Исполнительный комитет, Сто двадцать восьмая сессия, Женева, 17–24 января 2011 г. – стр. 18-23. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB128-REC1/B128_REC1-ru.pdf.

16. Филатов В. Б., Чудинова И. Э., Погорелов Я. Д. Здравоохранение как социальный институт / Экономика здравоохранения. – № 7-8. – 2001. – С. 12–15.

17. Шевский В. И. Реформирование первичной медицинской помощи: препятствия и перспективы / В. И. Шевский, С. В. Шишкин / Главный врач. – 2009. – декабрь. – Число 12 (104). – С. 42–70.

глядали вітчизняні і зарубіжні науковці: М. І. Алексєєва, І. Д. Бех, Є. В. Бондаревська, Р. Т. Гурова, Н. І. Карлюк, І. С. Кон, М. П. Лукашевич, Р. М. Пріма, В. А. Титаренко, А. Г. Харчев, В. М. Щепель тощо. Питанню формування особистості дитини в сім'ї присвячені праці: Ю. П. Азарова, Т. Ф. Алексєєнко, В. Г. Постоного, С. П. Тищенко, І. О. Трихіна та ін. За останні роки активно вивчаються проблеми усвідомленого батьківства (О. Безпалько, Л. М. Вольнова, І. Зверєва, Т. П. Жаровцева, Д. Кудінов, О. Кононко, Г. Лактіонова, Л. Міщик, І. П'єша, М. Соляник, тощо). Дослідженням функцій сім'ї займалися: О. Васильєва, С. Лаптенюк, М. Мацьковський, В. Меньшутін, В. Постоный, В. Рясанцев, Г. Свердлов, М. Соловійов, А. Харчев, М. Юркевич тощо. Однак, проблеми державного управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї є малодослідженими.

Метою дослідження є вивчення стану виконання сім'єю виховної функції, обґрунтування необхідності вироблення дієвої державної політики щодо покращення функціонування сімей з дітьми та розробка відповідного понятійно-категоріального апарату.

У вітчизняному законодавстві України, зокрема у Конституції України (ст. 51) зазначається, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою [1]. У Законі України «Про охорону дитинства» встановлено, що сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього [7]. У Сімейному кодексі України визначено, що «сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства» [5, с. 2]. Ці постулати ще раз свідчать, що сім'я є своєю родною моделлю конкретного історичного періоду розвитку суспільства і відбиває його моральні та духовні суперечності. Безпосередньо або опосередковано сім'я відчуває на собі зміни, що відбуваються у країні і, відповідно, сама накладає відбиток на розвиток суспільства.

Сім'я є складним багатограним соціальним феноменом і відповідно об'єктом дослідження багатьох суспільних і соціальних наук – соціології, демографії, права, психології, педагогіки тощо. Ця обставина спричиняє існування різних підходів щодо визначення поняття «сім'я». Так, А.Г. Харчев тлумачить це поняття так: «сім'я» – це історично конкретна система взаємних стосунків між подружжям, між батьками та дітьми, мала соціальна група, члени якої пов'язані шлюбними та кровними зв'язками, спільністю побуту та взаємною моральною відповідальністю і соціальна необхідність в якій зумовлена потребою суспільства у фізичному та духовному відтворенні населення» [18]. Трубавіна І. М. розглядає «сім'ю» як особливу соціальну систему (відкрити і закрити водночас), соціальний інститут, первинний контактний колектив, малу соціальну групу, основний осередок суспільства, найкращу умову для виховання і розвитку дітей [17, с. 46]. На думку А.І. Антонова, «сім'я» – це група людей, об'єднаних подружньо-родинними зв'язками, які спільно здійснюють відтворення населення, забезпечують спадкоємність поколінь, а також соціалізацію дітей, і підтримують один одного [8]. Це трактування видається найбільш вдалим щодо виконання сім'єю основних своїх функцій.

УДК 323.213:316.35

Людмила Кривачук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЄЮ ТА ВИХОВАННЯМ ДІТЕЙ В СІМ'І

У статті з'ясовано сутність поняття сім'я, її вплив на становлення та розвиток дітей, проаналізовано стан виконання виховної функції сім'ї, яка полягає у здійсненні виховання та соціалізації дітей. У контексті державного управління зосереджено увагу на основних чинниках виховного потенціалу сім'ї, обґрунтовано необхідність розгляду й дослідження сім'ї з дітьми як системи «дитина – сім'я» та запропоновано визначення терміну «державне управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї».

Ключові слова: сім'я, сім'я з дітьми, виховання дітей, соціалізація дітей, державне управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї.

Право на виховання та розвиток у сімейному оточенні є основним правом дитини, оскільки саме в сім'ї для дитини створюються всі необхідні умови для повноцінного життя. У Загальній декларації прав людини (1948 р.) зазначено, що сім'я – це природний та основний осередок суспільства [2]. У Декларації прав дитини (1959 р.) визначено, що дитина для повного і гармонійного розвитку її особи потребує любові і розуміння; вона повинна, якщо це можливо, зростати під опікою і відповідальністю своїх батьків, в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості [3]. Аналогічна норма міститься і в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966 р.) та в Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.). У Конвенції ООН про права дитини (1989 р.) сім'ю визнано основним осередком суспільства і природним середовищем для зростання і благополуччя всіх її членів, особливо дітей [4].

Сімейне виховання як оптимальну умову гармонійного розвитку дитини розглядали у своїх працях: Г. Гмайнер, П. Ф. Лесгафт, О. С. Макаренко, Й. Г. Песталоцці, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський. Вони стверджували, що сім'я є одним із найважливіших інститутів соціалізації дитини. Ці ж аспекти роз-

© Кривачук Л.Ф., 2011.

За визначенням Е. Берджесса, «сім'я» – група людей, поєднаних шлюбом і спорідненістю, що веде окреме домашнє господарство; у лоні сім'ї діється взаємозв'язок її членів, які виконують відповідні ролі: чоловіка і жінки, матері та батька, сина чи дочки, брата й сестри» [20]; на думку Г. Сімпсона, «сім'я» може бути зрозуміла як система динамічної кумулятивної взаємодії між батьками і дітьми та між дітьми [21]. Сім'ю як специфічну структурну підсистему суспільства із складною системою сімейних зв'язків розглядав Т. Парсонс, який аналізував функції сім'ї в загальній системі та функції індивіда в сім'ї як в малій соціальній групі. На його думку, функціональне завдання підтримки емоційного балансу між всіма членами сім'ї, необхідного для нормальної соціалізації дітей в сім'ї, вимагає міцної спілки між подружжям, закріпленої шлюбом [22].

Сім'я покликана виконувати низку важливих функцій, тобто здійснювати певні види діяльності в системі суспільних стосунків, що мають значення не тільки для її членів, а й для всього суспільства загалом. Під функціями сім'ї розуміють діяльність сімейного колективу або окремих його членів, яка виражає соціальну роль і сутність сім'ї [13, с. 18]; «спосіб виявлення активності, життєдіяльності сім'ї та її членів» [15, с. 42].

У нашому дослідженні ми будемо розглядати сім'ю з дітьми. Тому доцільно уточнити це поняття. Так, на законодавчому рівні, зокрема у Законі України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», зазначається, що «сім'я з дітьми» – це поєднане родинними зв'язками та зобов'язаннями щодо утримання коло осіб, у якому виховуються рідні, усиновлені діти, а також діти, над якими встановлено опіку чи піклування [6].

Важливою функцією сім'ї з дітьми є виховна функція, яка на суспільному рівні передбачає здійснення соціалізації дітей, підтримку культурної неперервності суспільства; на індивідуальному рівні – задоволення потреб у батьківстві, контактах із дітьми, їхнього виховання, самореалізації в дітях [19, с. 199]. Отже, основне завдання виховної функції сім'ї з дітьми – це соціалізація та виховання дітей.

Для подальшого дослідження необхідним також є з'ясування співвідношення понять «соціалізація» та «виховання». Зазначимо, що «виховання» – це система цілеспрямованих дій на дитину для формування у неї певних переконань, норм і зразків поведінки, а також певних етично-психологічних і фізичних якостей [16, с. 83]; «соціалізація» – це двосторонній взаємобумовлений процес взаємодії людини і соціального середовища, який передбачає як її включення в систему суспільних відносин шляхом засвоєння соціального досвіду, так і самостійне відтворення цих відносин, у ході яких формується унікальна, неповторна особистість. З огляду на це, виділяють такі особливості соціалізації, які дозволяють відмежувати її від виховання:

- відносна стихійність соціалізації, яка характеризується не завжди передбаченим, цілеспрямованим впливом середовища;
- механічне засвоєння соціальних норм і цінностей, яке відбувається в результаті діяльності і спілкування особистості, взаємодії її з мікро- і макросередовищем;
- зростання в міру дорослішання самостійності особистості щодо вибору соціальних цінностей і орієнтирів, середовища спілкування, якому віддається перевага [14, с. 24].

На становлення особистості дитини в сімейному оточенні впливають різноманітні чинники як зовнішнього,

так і внутрішнього характеру, які в своїй сукупності та інтегрованій єдності формують виховний потенціал сім'ї. По своїй суті він вбирає досвід поколінь стосовно виховання дітей, залежить від індивідуальних особливостей батьків-вихователів, їхніх здібностей, можливостей і бажання, від умов функціонування сім'ї, її підтримки іншими соціальними інститутами і чіткої визначеності тих виховних завдань, які вона вирішує. Зовнішніми чинниками виховного потенціалу сім'ї є соціально-економічна, політична та культурна трансформація суспільства, діяльність навчально-виховних закладів різного рівня, засобів масової інформації. Внутрішніми чинниками є сімейні відносини, їхній характер, і саме вони виступають головним ресурсом виховного потенціалу сім'ї [9, с. 3–4].

Основними компонентами реалізації виховного потенціалу сім'ї є: 1) батьківський контроль; 2) взаємини між батьками і дітьми; 3) педагогічна культура батьків; 4) рівень взаєморозуміння; 5) приклад батьків; 6) батьківська любов [11].

Сім'я, виконуючи виховну функцію, забезпечує процес соціалізації дитини, прищеплює їй основні моральні вимоги, правила поведінки, закладає основи характеру, життєві установки, завдяки чому відбувається різнобічне пізнання дитиною соціальної дійсності, залучення до національної та загальнолюдської культури, оволодіння навичками індивідуальної і колективної роботи, взаємопорозуміння і співіснування з іншими людьми тощо. Важливим є те, що в процесі сімейної соціалізації діти з раннього дитинства включаються в систему суспільних стосунків і набувають досвіду, який переносять з часом на позасімейні стосунки та свої власні сім'ї. Сім'я має можливості для передачі дітям соціальної програми суспільства – його цілей і цінностей, засобів, якими вони досягаються і зберігаються [9, с. 3–4].

Водночас соціалізація та виховання дітей в сім'ї відбуваються в складних умовах суспільного розвитку. Діти часто спостерігають депресивні і фрустраційні стани своїх батьків, які не завжди можуть адаптуватися до умов ринкової економіки і забезпечити вітальні потреби. Реалії буття вплинули на традиційні цінності української сім'ї та призвели до девальвації моральних засад. Діти часто виховуються в середовищі, де домінує низька культура спілкування між членами сім'ї та спостерігається занепад родинного виховання. Існуючі дефекти в сім'ї (такі як пияцтво, грубість, жорстокість) породжують спотворене формування особистості дитини, підміну соціальних цінностей, пропаганду влади над іншими й уміння пристосовуватися до будь-яких умов з метою виживання. Важливою є сама обстановка, «внутрішній клімат» в сім'ї, адже сварки та конфлікти між батьками не можуть залишатися непоміченими дитиною, а пропаганда кримінальних цінностей та кримінального способу життя у неблагополучних сім'ях здійснює прямий негативний вплив на дитину [10, с. 209]. Межею, за якою сім'я не може обійтися без допомоги у розв'язанні своїх проблем, є криза сім'ї – неможливість сім'ї виконувати свої функції в суспільстві, а у разі загрози життю, здоров'ю і розвитку дітей, необхідним є втручання в сім'ю, так як сім'я вже не може себе самоорганізувати, оскільки соціального потенціалу для цього є недостатньо [17, с. 46].

За даними Державної соціальної служби для сімей, дітей та молоді, станом на 01.01.2009 р. на обліку в банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, перебувало 90 790 сімей, в яких виховувалася 176 471 дитина. Основні причини, через які сім'ї з дітьми опинилися у складних життєвих обставинах,

залишаються сталими протягом останніх років. Це: зневажливе ставлення та складні стосунки в сім'ї – 26,9%; наркотична або алкогольна залежність одного або декількох членів сім'ї – 21,9 %; інвалідність батьків або дітей – 11,5%; безробіття членів сім'ї – 10,8%. Понад чверть (27,3% або 24 824 сім'ї, в яких виховувалася 53 981 дитина) сімей, що перебували на обліку в банку даних протягом 2008 р., було охоплено соціальним супроводом спеціалістами центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Майже третину (29,3% або 7 267 сімей) із загальної кількості сімей, охоплених соціальним супроводом, становили багатодітні сім'ї; 11,6% (2 870 сімей) – сім'ї опікунів, піклувальників. У багатьох випадках сім'ї брали під супровід через наявність декількох проблем, які потребували вирішення. Серед них переважають проблеми: залежностей (алкогольна, наркотична тощо) – у 22% випадків; інвалідність батьків або дітей – 11,3%; у 6 % сімей був ризик передачі дитини до інтернатного закладу; у 3% – насильство в сім'ї або реальна загроза його вчинення; 1,6 % – вимушена трудова міграція батьків; 1,3% – намір покинути новонароджену дитину; 1 % – ВІЛ-інфекція [12, с. 33–34].

Вважаємо, що з позиції державного управління сім'ю з дітьми необхідно розглядати як систему «дитина – сім'я», де кожен член має свої права, зв'язки з іншими членами сім'ї, із навколишнім середовищем, яка характеризується історією, традиціями, цінностями, переконаннями, вміннями і прагненнями самостійно розв'язувати власні проблеми на цій основі. Допомога такої сім'ї з дітьми потрібна лише тоді, коли проблема є значно більшою за масштабом, ніж можливості сім'ї в її розв'язанні. На нашу думку, сім'я з дітьми, як система, одночасно характеризується стабільністю та динамічністю, змінністю у внутрішніх зв'язках, які можуть привести до зміни кількості елементів, і появи чи виходу членів сім'ї з неї. Тому для запобігання органами державної влади неблагополуччя в сім'ї, важливим є знання станів, тенденцій її розвитку за типами сімей з дітьми.

Для аналізу виховних можливостей сучасної сім'ї розглянемо громадську думку стосовно того, наскільки повноцінним сьогодні в українському суспільстві є сімейне виховання дітей. Так, за даними дослідження Державного інституту проблем сім'ї та молоді, на запитання: «Що, на Вашу думку, є перешкодою для повноцінного виховання дітей батьками?» було отримано такі відповіді: матеріальні проблеми (82%); брак часу (48 %); невідповідність з педагогічних питань (29 %); незрозуміння важливості виховання дітей (22%). Щодо стану реалізації виховної функції сім'ї було поставлено запитання: «Як Ви думаєте, чи здатна сім'я реалізувати функцію повноцінного виховання дітей в сучасних умовах?» За отриманими даними 17% респондентів вважають «повністю здатна»; 39% – «скоріше здатна, ніж не здатна»; 27% – «скоріше не здатна, ніж здатна»; 9% – «повністю не здатна»; 8% – «важко відповісти» [11, с. 46–47].

Отже, як бачимо, більше 30 % (27 % і 9 %) респондентів вважають, що сучасна українська сім'я нездатна повністю реалізувати виховну функцію, а основними перешкодами повноцінного виховання дітей в сім'ї є матеріальні проблеми (82%) та брак часу (48%).

З огляду на це, видається надзвичайно важливим та актуальним питання державного управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї. «Державне управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї» розуміємо «як діяльність органів державної влади щодо створення сприятливих умов для функціонування сімей з дітьми, з

метою забезпечення успішної соціалізації, виховання та всебічного розвитку дітей в сім'ї».

Узагальнення та аналіз результатів наукових досліджень з питань соціалізації та виховання дітей в сім'ї у контексті державного управління, дають можливість зробити такі висновки:

1. Проблема соціалізації та виховання дітей в сім'ї є комплексною і розв'язувати її необхідно, враховуючи всі аспекти функціонування та типології сімей, виховання дітей, взаємовідносин між батьками і дітьми. Важливою функцією сім'ї з дітьми є виховна функція, основним завданням якої є соціалізація та виховання дітей.

2. Вважаємо, що з позиції державного управління сім'ю з дітьми необхідно розглядати як систему «дитина – сім'я», де кожен член має свої права, зв'язки з іншими членами сім'ї, із навколишнім середовищем, яка характеризується історією, традиціями, цінностями, переконаннями, вміннями і прагненнями самостійно розв'язувати власні проблеми на цій основі. Допомога такої сім'ї з дітьми потрібна лише тоді, коли проблема є значно більшою за масштабом, ніж можливості сім'ї в її розв'язанні.

3. У процесі реалізації державної політики щодо дітей в Україні саме сім'ї належить пріоритетне місце щодо формування і розвитку дитини. Вона є першим вихователем дитини і середовищем передачі духовного багатства, культурних традицій, формування ціннісних орієнтацій. Тому створення сприятливих умов для соціалізації та виховання дітей в сім'ї розглядаємо як один із напрямів державної політики щодо дітей в Україні у системі «дитина – сім'я».

4. На нашу думку, «державне управління соціалізацією та вихованням дітей в сім'ї» – це «діяльність органів державної влади щодо створення сприятливих умов для функціонування сімей з дітьми, з метою забезпечення успішної соціалізації, виховання та всебічного розвитку дітей в сім'ї».

5. Органам державної влади у сфері державної політики щодо дітей необхідно виходити з прагнення не стільки встановити опіку над сім'ями з дітьми, скільки створити умови для їх самостійного життєзабезпечення. Пріоритетним напрямом такої політики має стати не лише забезпечення соціального захисту, а створення відповідних умов для нормального функціонування, саморозвитку, самореалізації, прояву ініціативи, розкриття потенційних можливостей інституту сім'ї з дітьми.

Література.

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30.
2. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Декларація прав дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Конвенція ООН про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Сімейний кодекс України. – К., 2002. – 108 с.
6. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. № 2811-XII (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. № 2402-III (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Антонов А. И., Медков В. М. Социология семьи / Антонов А. И. – М. : МГУ, 1996. – 304 с.
9. Виховний потенціал сім'ї: Тематична державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками

2001 р. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002. – 144 с.

10. Вольнова Л. М. Батьківська сім'я як соціально-педагогічний чинник деліквентної поведінки неповнолітніх / Вольнова Л. М. // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 11. – 2010. – Вип. 10. – С. 207–217.

11. Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2003 р. «Проблеми бездоглядності і безпритульності дітей в Україні». – К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 195 с.

12. Державна тематична доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2008 р. «Реалізація права дитини на виховання в сім'ї». – К. : Держ. ін-т розвитку сім'ї та молоді, 2009. – 209 с.

13. Жаровцева Т.Г. Неблагополучна сім'я: своєрідність, проблеми, педагогічна підтримка / Т. Г. Жаровцева. – О. : СВД М. П. Черкасов, 2004. – 191 с.

14. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : [навчально-методичний посібник]. – К. : УДЦССМ, 2001. – 220 с.

15. Мацковский М. С. Социология семьи: проблемы теории, методологии, методики / Мацковский М. С.; [отв. ред. Г.С. Батычин]. – М. : АН СССР, Ин-т социологии, Наука, 1989. – 120 с.

16. Стаємо батьками : [посібник для батьків (частина 1), посібник для викладача (тренера) (частина 2)]. – К. : «Фенікс», 2008. – 320 с.

17. Трубавіна І. М. Сучасні підходи до розуміння сім'ї у наукових дослідженнях / Трубавіна І. М. // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2007. – № 1. – С. 38–48.

18. Харчев А. Г. Социология семьи: проблемы становления науки. – М. : ЦСП, 2003. – 342 с.

19. Черниш Н. Й. Соціологія: [підручник за рейтингово-модульною системою навчання; 5-те вид., перев. і доп.]. – К. : Знання, 2009. – 468 с.

20. Burgess E. W., Lock H. Y. The Family From institution to Companionship. – N.Y., 1945. – P. 6–7.

21. Kirkpatrick G. The Family as Process and Institution. – N.Y., 1963. – P. 14, 30.

22. Parsons T. The Social Structure of the Family / Parsons T. – London, 1956. – P. 178–224.

Ключові слова: логістика, матеріально-технічне забезпечення, медичне забезпечення, органи управління тилом, тилове забезпечення

☞ Діяльність попереднього керівництва держави і Збройних сил України (ЗСУ) щодо вступу до НАТО була направлена на зближення і сумісність військових структур. Результатом такої діяльності була спроба ввести у військову термінологію поняття «логістики» і пов'язаних з нею логістичних структур в управлінні військами (силами) і тилом. Однак, заміна понять «тилове і технічне забезпечення» не досягли головної мети реформування і розвитку ЗСУ – підвищення ступеня централізації управління тилом, технічним, медичним та іншими видами всебічного забезпечення. До того ж права заступника міністра оборони з тилу (озброєння) були зведені до рівня звичайного начальника служби забезпечення у вигляді Головного управління логістики (ГУЛ) у складі Командування сил підтримки (КСП). У 2010 році спостерігається зворотна тенденція, коли ГУЛ переформовується у дві відомі раніше структури Тил та Озброєння ЗСУ з підвищенням ієрархічного рівня управління тилом і технічним забезпеченням. Але при цьому залишається плутанина понять «матеріально-технічне забезпечення», «тилове забезпечення» і «технічне забезпечення» та невідповідність найменувань визначеним функціям органів управління тилом і технічним забезпеченням.

☞ Визначенню сутності поняття «логістика» присвячені праці: Ларіної Р. Р. [7], Шуєнкіна В. О. [8], Сапіги Р. І. [9], Маслія О. М. [10], Сисоєва О. О. [11]. На відсутність однозначності трактування понять «логістика», «матеріально-технічне забезпечення», «тилове забезпечення», «технічне забезпечення» і найменувань органів управління тилом і технічним забезпеченням вказували Шуєнкін В. О. [8] і Сисоєв О. О. [11].

☞ Пропозиції, зазначені в дослідженнях [8, 11], не враховані в сучасних керівних та інших документах [4, 5] щодо реформування і перспектив розвитку органів управління тилом і технічним забезпеченням ЗСУ до 2025 року.

☞ Мета статті – провести ретроспективний аналіз трактування поняття «тилове забезпечення» і його порівняльний аналіз з поняттями «логістика», «матеріально-технічне забезпечення» у ЗСУ і надати пропозиції щодо їх застосування при реформуванні і розвитку органів управління тилом Збройних сил України.

☞ Розвиток сутності поняття «тилове забезпечення» у XX столітті на теренах Російської імперії та СРСР, до складу яких входила Україна, був безпосередньо пов'язаний із науково-технічним прогресом і розвитком ЗС. Застосування у локальних і світових війнах танків та авіації, моторизація і механізація військ потребували створення сил і засобів забезпечення пальним та іншим майном, технічного, дорожнього, аеродромно-технічного й інженерно-аеродромного забезпечення. Оснащення ЗС ядерною зброєю, ракетною технікою, значною кількістю радіоелектронних засобів та іншою сучасною технікою обумовило внесення нових змін у систему Тилу ЗС [1, с. 758].

Керівні документи 60-х років XX століття [2, с. 7] у поняття «тилове забезпечення» включали заходи з організації тилу, матеріального, технічного, медичного й інших видів забезпечення та обслуговування. Однак технічним забезпеченням з'єднань і частин керував відповідний заступник командира з технічної частини, а іншими ви-

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу

УДК 355.6:65.012.34

Геннадій Кривогуз

ПОНЯТТЯ «ЛОГІСТИКА» І ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПРИ РЕФОРМУВАННІ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТИЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Наведено ретроспективний аналіз трактування поняття «логістика» у Збройних силах України і подані пропозиції щодо його застосування при реформуванні і розвитку органів управління тилом Збройних сил України.

© Кривогуз Г.І., 2011.